

De spottende knapen uit... Betel?

Het besproken gedeelte is II Kon. 2: 23-25. De context is als volgt. De profeet Elia trok met Elisa, zijn door God aangewezen opvolger¹ van Betel naar Jericho, vanwaar zij de Jordaan overstaken en Elia in de hemel opgenomen werd. Elisa kwam terug, sloeg met Elia's mantel op het water van de Jordaan, waarop een pad ontstond en duidelijk werd dat Elisa de nieuwe profeet in Israël was. De profeten uit Jericho, die waarschijnlijk minder met Gods Geest begiftigd waren, wilden het lijk van Elia gaan zoeken en ondanks herhaaldelijke betuigingen van Elisa's kant dat zoeken zinloos was, kwam er een grootschalige zoekactie door vijftig man op gang. Een zoekactie die drie dagen duurde. Elisa verbleef die dagen in Jericho. Na terugkomst van de mannen wordt er nog gerept over een waterwel waarvan Elisa het water weer gezond maakt.

En dan volgt het gedeelte waar ik het over wil hebben: II Kon. 2:23-25, waarboven in de NBG-vertaling staat: "De spottende knapen van Betel".

"Vandaar ging hij (Elisa, G.L.) naar Betel. En toen hij de weg opklom, kwamen er kleine knapen uit de stad, die de spot met hem dreven en hem toeriepen: Kom op, kaalkop! Kom op, kaalkop! Toen wendde hij zich om, zag hen en vervloekte hen in de naam des HEREN. Toen kwamen er twee berinnen uit het woud en verscheurden tweeënveertig van de kinderen. En hij ging vandaar naar de berg Karmel, en vandaar keerde hij terug naar Samaria."

Zo op het eerste gezicht lijkt dit wel een erg wrede gebeurtenis. Elisa gaat de stad uit, waar hij een groep kinderen tegenkomt. Deze komen volgens de titel uit Betel en hebben dus waarschijnlijk nog nooit van Elisa gehoord. Elisa was immers slechts nog zeer kort door de Geest begiftigd.² Vervolgens schelden zij hem uit voor kaalkop. O.K., dat is natuurlijk niet netjes, maar om ze daarom nou te laten verscheuren door twee beren....?? Hoeveel kinderen zouden dan wel niet vandaag de dag ter dood gebracht moeten worden voor het uitschelden van een onbekende kale man? Natuurlijk hadden ze meer respect moeten hebben voor "de profeet des HEREN", maar ze kenden Elisa nog niet eens als zodanig! Kon je het kinderen dus wel zo aanrekenen? Had Elisa dan zulke lange tenen? en nog verbijsterender: waarom gaf God gehoor aan een dergelijke vervloeking en op een zó gruwelijke wijze??

Om op deze zaken in te gaan is het noodzakelijk om twee vragen aan de orde te stellen, die met elkaar samenhangen: wat was de aard van de scheldpartij (werden de kinderen gestraft omdat ze "kaalkop" riepen of om iets anders?) en waar kwamen de kinderen vandaan? Ik zal met deze laatste vraag beginnen.

Elisa ging naar Betel. "Uit de stad" kwamen kinderen. De NBG-vertalers hebben daarop geconcludeerd dat deze hem *tegemoet* kwamen en dus afkomstig waren uit Betel. Nauwkeurige lezing van de tekst geeft echter een ander beeld. Elisa ging de weg op en *wendde zich om* naar de kinderen. De kinderen bevonden zich dus achter

---

¹. Zie I Kon. 19: 16-21

². Of men in Betel Elisa nog helemaal niet kende valt te betwijfelen, want Elisa was er nog pas geweest met Elia. Toen was hij er echter nog niet in de hoedanigheid van Profeet. Ik kan me daarom zo voorstellen dat hij gezien werd als "die man die met Elia meekwam" zonder zelf op te vallen. Anderzijds blijkt uit II Kon. 2.3,5 dat ook de profeten van Betel op de hoogte waren van het aanstaande afscheid van Elia. Ook wanneer kinderen uit Betel, Elisa tegemoet kwamen, zouden zij dus eventueel geweten kunnen hebben dat zij met de nieuwe "man Gods" temaken hadden. Toch lijkt mij deze interpretatie niet geheel voor de hand liggend, hetgeen uit het vervolg zal blijken.

hem, waardoor hij zich om moest draaien om hen toe te spreken. Een optie zou nog kunnen zijn dat de kinderen hem tegemoet kwamen, Elisa ze passeerde en ze pas toesprak *nadat* hij ze gepasseerd was, waarvoor hij zich toen moest omdraaien. Dit is echter evenmin houdbaar, immers hij zag de kinderen pas *nadat* hij zich omgedraaid had (vs. 24). Kwamen ze hem tegemoet, dan zou hij ze al eerder hebben gesignaleerd. Uit het verband lijkt het echter logischer dat hij ze eerst hoorde, zich omdraaide en ze toen pas ook zag. Het is daarom aannemelijker dat de kinderen uit Jericho kwamen en niet uit Betel, zoals er in het kopje gesuggereerd wordt.

Door aan te nemen dat de kinderen uit Jericho kwamen, komt ook hun scheldpartij in een ander licht te staan. Allereerst kenden zij dus zeer waarschijnlijk Elisa en wisten ze dat hij de opvolger van Elia was. Ze wisten dus dat zij de Profeet des HEREN uitscholden. In Jericho stond de zoekactie naar Elia velen waarschijnlijk vers in het geheugen. Met name de manier waarop hij zijn aardse bestaan ingeruild had voor het hemelse, heeft waarschijnlijk voor veel opschudding en geruchten gezorgd. Alles had zich nog slechts enkele dagen tevoren afgespeeld. Het was het gesprek van de dag. Zozeer zelfs dat ook de kinderen het erover hadden³, gezien de inhoud van hun scheldpartij. Want waarmee beledigden zij Elisa? Om op deze vraag in te gaan is het goed om nog eens naar de tekst te kijken.

De NBG-vertaling geeft als tekst: "Kom op, kaalkop!". In het Hebreeuws staat hier echter een woord voor "kom op" dat letterlijk "op *gaan*" betekent. Dit kan voorkomen in de betekenis van "een berg op gaan", maar ook in de zin van "opstijgen; omhoog gaan". Hetzelfde woord wordt bijvoorbeeld gebruikt in vs. 11 waar Elia "ten hemel voer" en in vs. 23, waar Elisa de weg "opging". De Staten Vertaling geeft de scheldpartij het meest letterlijk weer: "Kaalkop, ga op, kaalkop, ga op!"

Het zou dus kunnen dat wat de kinderen riepen, betrekking had op het opgaan van de weg of het bestijgen van de berg (Jericho lag in een dal bij de Jordaan. Betel was hoger gelegen). Een eigentijdse vertaling zou dan iets zijn als "Kaalkop, rot op!". Aannemelijker lijkt mij echter dat het op het opstijgen/opvaren van Elia betrekking had. Elisa was immers de opvolger van Elia, dan moest hij ook maar eens laten zien dat hij vliegen kon: "Kale, vlieg op!" (of: "... vaar op!"). Het schelden hield dus in, een belachelijk maken van een wonder van God. Het was niet alleen een gebrek aan eerbied voor de Profeet, maar een kwaadaardige bespottung van God. Omdat de kinderen wisten wat er gaande was, maar op een ongelovige wijze het wonder met Elia, (en *daarmee* de autoriteit van Elisa; en *daarmee* de heerschappij van God) in twijfel trokken, *dáá*rom werden ze mijns inziens zo streng gestraft. God liet op deze wijze zien dat er met Hem (letterlijk) niet te spotten viel.

De kinderen, afkomstig uit Jericho, wisten precies waar ze het over hadden en het gaat daarom mijns inziens ook niet tegen ons rechtvaardigheidsgevoel in dat God op deze wijze ingreep. Het blijft in onze ogen misschien wel wat wrang dat het hier jongeren betrof, maar daarbij moet niet opzij gezet worden dat God hun harten kende. Het *wàs* rechtvaardig wat God deed, of wij dat nu kunnen begrijpen of niet. Ik geloof echter dat bovenstaande lezing de tekst iets minder onbegrijpelijk maakt.

Gábor Locht

---

³. Deze aanname lijkt wat speculatief, maar hoop ik uit de rest van het betoog te funderen. De stelling dat kinderen over de recente gebeurtenissen spraken is geen argument voor het betoog, maar een conclusie eruit. Overigens is de vertaling "knapen" beter dan "kinderen". Het gaat waarschijnlijk om opgeschoten jongeren.